

6

CHARITES
SIVE
GRATIARUM
ACTIO PRO LI-
berali instauratione ædificij

scholæ Marianæ Dantisci,

DEO OPT: MAX:

ET

Amplissimis, Spectabilibus & ho-
noratis, Senatui, Scabinis, & Curatoribus
templi Mariani:

PUBLICE HABITA

in eadem schola

viij Idus Ianuarij

sub initium anni

M. D. LXXXII.

à

M. Valentino Schreckio. V.

INSIGNIA REGIÆ CIVI-
TATIS GEDANENSIS.

EXVII
262
A. m. 1611

IN REGIÆ CIVITATIS
DANTISCANÆ INSIGNIA,
EPIGRAMMA

M. Valentini Schreckij.¹

*Ante alias celebris, quas Prussia continet, vrbes
Exuperans Gedanum nobile nomen habet.
Hæc habere urbem Mariano ex ordine fratres,
Quorum sunt duplici signa notata cruce.
Inde Polonorum cessit custodia Regi
Vrbis, vt à Prussis Ordo repulsus erat.
Regis ab imperio gerit vrbs hæc ergo Coronam,
Ordinis imperium crux geminata notat.
Nobilis vrbs salue, STEPHANO sub rege beata;
Tuq̃ potens tanto Rex memorande bono.
Tu secura tuis facis ocia ciuibus : illa
Vrbs est Imperij vera Corona tui.*

INSTAVRATIO SCHOLAE
facta est Anno salutis

1581

BVRGGRAVIO

D. Georgio Rosenbergio

PRÆCOSS:

D. Reinholdo Molnero. Et

D. Iohanne von der Linden.

SVPREMO procurationis templi
Mariani INSPECTORE

D. Constantino Ferbero.

ET EIVSDEM TEMPLI
Curatoribus

Petro Bartsch

Hermannno Haack

Georgio Molnero &

Ioanne Brandes.

AMPLISSIMIS
MAGNIFICIS, SPECTABILIBVS
Honoratis & Integerrimis viris

D.D. BVRGGRAVIO, PRÆCON-
sulibus et Consulib^o Regiæ ciuitatis Gedanensis

ET
D.D. SENIORIBVS ET SCA-
binis Iudicy ciuilis primariæ ciuitatis
ibidem

ET
CVRATORIBVS AEDIS AD
D. Virginem matrem Gedani:

Dominis suis & patronis
plurimum colendis
S.

MAGNUM Christianæ
Reipub: decus atque ornamen-
tum esse & præcipuum Dei
cultum, scholas rectè constitu-
tas, Amplissimi, Spectabiles &
integerrimi Viri, non tam sacra
& prophana literæ, quam consentiens doctorum
& sapientum omnium iudicium, rerumq; maxi-
marum vsus testantur:

A 3

Etenim,

Etenim, cum quasi officina quædam sint scho-
le, in quibus literæ & artes, humano generi diui-
nitus monstratæ, excoluntur, & ad posteritatem
transmittuntur, per quas eximia & singularia
Dei dona in omnes vitæ humana gradus, siue in
Ecclesia, siue in gubernatione politica, siue in pri-
uata cuiuslibet hominis vita, latissimè sparguntur,
præclare nimirum quisque intelligit, Ecclesiæ pa-
riter ac Reipub: sicut & vitæ priuatæ felicitatem
puerili disciplina ludoq; literarum contineri.

Ideoq; omnibus temporibus inuenti sunt viri
heroici & sapientes, non tantum in populo Dei,
sed etiam in omnibus alijs benè constitutis Rebusp:
qui tantorum bonorum officinas siue scholas insti-
tuerunt, & studia literarum magna liberalitate
& illustribus præmijs excitârunt atque ornârunt.
Videbant enim, sine religione, sine legibus & iudi-
cijs, nec teneri Reppub: nec congregari cætus homi-
num gubernariq; posse, si negligerentur honestæ in-
scholis literæ, ex quibus optimæ leges procreatæ
sunt, nati boni mores & humanitas, per quas pro-
pagata religio ad nostram hanc ætatem conseruata
est & custodita. Et reuera hæc ita se habent, vt
si historias imperiorum repetere velimus memoria,
liquidò non obscure intelligi possit, etiam optimas
Repp: tam diu floruisse, quam diu ingenuarum ar-
tium

tium & scholarum diligentem curam habuerunt:
Econtra qui eas nelexerunt, gubernationis suæ cur-
sum minus feliciter tenuisse & administrasse.
Cuius rei exempla, quia nemini possunt esse ignota,
& ab alijs ex professo annotata & literis mandata
sunt, breuitatis causa sciens hic prætereo. Certè
omnes sani homines intelligunt, non vlla propug-
nacula aut mœnia firmiora vrbium munimēta esse,
quam eruditione, prudentia & alijs virtutibus
præditi ciues, qui ab ineunte etate sic instituti sunt,
vt honestis studijs & actionibus, laboribusq; qui
cum honesta vtilitate coniuncti essent, delectari
assuescerent, neque enim fieri potest, vt quisquam
vtilis Reip: ciuis euadat, qui vera religione &
bonis artibus non imbuitur, quandoquidem, si Cice-
roni credimus, nulla alia sunt rudimenta & incu-
nabula virtutis, quibus animi hominum ad pieta-
tem, iustitiam, & rerumpub: gubernationem ac-
cenduntur: Vt non immeritò Diotogenes Pythagō-
ræus fundamentum Reipub: esse dixerit, adole-
scentiæ educationem. Et grauissimè reprehendit
præposteram quorundam hominum curam, qui quo
pactò vites putari ac canes educari debeant, obni-
xè student, ingeniorum autem humanorum cultum
negligenter & temerè tractant, quamuis vinum &
canes nō regant ciuitatem, inquit, sed homo & ho-
minis animus.

Hæc

HÆC cum pro summa vestri prudentia, Patres, optimè intelligatis, rectè & præclarè facitis, qui heroum & præstâtissimorū virorum exempla secuti, non vnam tantum in hac ciuitate scholam puerilium studiorum instituisistis, sed quæ est hominum in amplissima vestræ Reipub: Vrbe frequentia, singulis ferè templis, singulos scolasticorū cœtus coniunxistis & conseruare studetis. Quo quidem beneficio primum de patria, deinde etiam de vicinis & exteris hominibus, quorum studia ad discendum excitatis, egregiè meremini, nomenq; vobis immortale, et gloriam sempiternam apud posteros comparatis. Quod si enim Vetustas perpetuos decreuit honores illis, qui fruges & meliorem Virtus rationem hominibus ostenderunt: multo maiorem, si vera bona rectè æstimare volumus, honorem & gratiam merentur illi, qui, vt optimarum rerum doctrina inter homines patefiat & tradatur, sua prudentia & autoritate efficiunt. Suntq; assuefaciendi homines, præsertim illi, qui in scholis per honestas disciplinas ad virtutem educari debent, vt ab ineunte ætate benemeritis gratiam habere discant, scholas enim, vti cæterarum virtutum: Ita maximè gratitudinis officinas esse decet.

Ego itaque, vt ne meo hac in parte officio deessem, cum scholæ Mariana, cuius administranda in

de in hac vestra ciuitate mihi demandata est cura
tio, ædificium, quantum eius maxime fieri potuit,
vestra beneuolentia, & singulari in rem literariam
fauore, satis commodè hæctenus sit instauratum,
reparatumq̃, volui huius honestissimi facti aliquã
apud auditores meæ institutioni commissos exci-
tare memoriam, quam cum hisce diebus præsentem
hoc carmine institutam, in quorundam ex am-
plissimis & spectabilibus vestris ordinibus præsen-
tia, publicè in schola nostra celebrassem, & hoc
nostrum institutum à viris doctis & candidis mi-
nimè improbari intelligerè, putavi me amplissimæ
vestræ Reipub: & nominibus vestris hoc debere,
vt publicum gratitudinis nostræ scholæ, pro vestra
ireandem benignitate & fauore, extaret testimo-
nium. Quod officium quantumuis leue possit vi-
deri, tamen quia significationem habet gratæ men-
tis ex animo optimo vestriq̃ studiosissimo profectã,
nihil dubito, quin quicquid huius à me factum est,
fauoris vestri beneuolentia sitis complexuri, idq̃
vt faciatis, omnes & singulos, quæ debeo animi
obseruãtia, summopere & reuerenter vos oro, De-
umq̃ Optimum Maximũ cõmunibus scholæ nostræ
votis ex animo precor, vt diu florentem seruet hanc
Rempub: quæ hospitium præbet Ecclesijs & scholis:
Vestraq̃ pectora in hac negotiorũ mole & difficul-

B

tate

tate gubernationis, luce sua sapientia perfundat,
& Spiritu heroico regat ac gubernet, vt omnia
Vestra consilia & actiones publicæ & priuatæ fe-
licem sortiantur exitum, ad nominis diuini glori-
am, & multorum salutem. In regia vestra ciui-
tate ex ludo Mariano viij. Idus Ianuarij, Anno
temporis nouissimi 1582. qui vt felix sit fau-
stusq; orbi Christianorū, præsertim verò his
terrīs, & ciuitati huic, singulorumq; in ea
family, faxit ille, qui vices temporum
& annorum condidit.

Vestrae amplitudinis
Spectabil: & hono-
ris studiosiss:
cliens

M. Valentinus Schreckius.

GRATIA.

GRATIARVM ACTIO

pro instauratione ædificij scholæ

Marianæ,

CARMINE HEROICO HABITA.

Sollicitas inter curas, & grandia rerum
Pondera, quæ fasces vltro comitantur, & vr-
Mole sua pceres vrbis, sanctumq; Senatum, (gent
Omnia dum fatis recto contraria currunt,
Et senio confecta gemunt: dum sidere leuo
Obyciunt varios sua cuique negotia casus,
Et vix ad grauiora sinunt se attollere mentes:
Quod tamen ingenuas curare fideliter artes
Non piget, ac castis tecta instaurare Camænis
Hospita, vbi docilis, vera in pietate, Iuuentus,
Atque in linguarum studijs, terat ocia vitæ,
Egregiæ est virtutis opus, nomenq; meretur
Æterno æternæ coniunctum laudis honori,
Et successuris olim memorabile seclis,
Quod gratæ celebrent venturo tempore Musæ,
Quodq; probent Charites, quarum cõiuncta colebat
Templa Heliconiadû templis, reuerenda vetustas.
Namque pijs meritis erga studia optima, & artes
Pierias, meritò debetur gratia: nemo
Qui Musis aliqua exhibuit benefacta, patronus,

Carmine Musarum victuro indictus abiuit.

*Ergo pia Patrum cura, & præstantibus orsis,
Iudicio accedente graui assensuq; Senatus,
Quando haud exiguis studiorum sumptibus ædes,
In quibus Aonidum casti informantur alumni,
Commoda iam tandem præbent habitacula cætus
Discentum, & culto doctrinas ore sonantum:
Nos, quorum officium est, inter rudis agmina pubis,
Virtutem illustrare pijs pro tempore factis,
Ignarosq; animi sensus inflectere dictis,
Paucas super procerum impensis, animiq; fauore,
Erga inopes, tristi hoc in rerum turbine, Musas,
Dicemus, memoriq; scholas pietate feremus.
Non pol vt indignum, resplendens gloria fuco
Extollat quenq; vel palpum inducere tentem:
Sed tenera vt pubes, benefacta à turpibus ausis,
A stabulisq; scholas, rectè discernere, & aqua
Mente pijs discat meritis persolvere grates.*

*Audiat Inuidia, & carpat: carpatur & vnâ,
Atque sua ipsa sibi vindex sit pœna furoris.*

*Fama est Aonides, circum Penëia Tempe,
Et montes habitasse sacros, & amœna vireta,
Largus vbi campos æther & lumine vestit
Auricomos, solisq; iubar sese altius effert,
Inter Hamadryadum choreas, mollesq; Napæas,*

Fundit

Fundit vbi varias rerum Natura creatrix
 Delicias, Charitumq; chorus per mutua nexus
 Brachia, festiuo resonat noua carmina plausu,
 Et volucres suaui demulcent aëra cantu,
 Castalios iuxta fontes, & flumina sacra
 Phocidos, Aonias vbi Pegasus eruit undas,
 Plurimaq; æstiuum prohibent umbracula, Solem.
 Nec ratione carent vatium mysteria: putros
 Pulcra decent, studysq; sua est tribuenda voluptas,
 Cōmunes hominum quæ passim operantur ad vsus,
 Et pietatis opus vitamq; tuentur & ornant
 Mortalem, choreisq; homines cœlestibus addunt:
 Hæc vulgo eximere, & loca lata, docentibus apta
 Excolere, & doctos illis imponere cœtus,
 Mos erat, infœdis ne degant sordibus æuam,
 Neue animis noceat teneris grauis aura, lociue
 Incultus sese genius per tenuia soluat
 Corpora, & hinc aliqua sensus affligat inertes,
 Qualia diuini vates coluisse feruntur
 In populo Isacidum quondam loca, amœnaq; rura,
 Cis Iordanis aquas, & sacram Gilgalis oram,
 Spontè vbi fragrantès spirabant balsama campi,
 Atque salutiferas beneolentis germinis herbas
 Fundebat tellus: aut quales culta recessus
 Parthenope studys Musarum præbuit, illa

GRATIARVM

Parthenope, magni quæ seruat busta Maronis,
 Atque Acheloiadum est vbi cōdita maxima Siren,
 Ad ripas Sebethe tuas, vbi propter amœnas
 Thespiadum sedes, fortunatosq; labores
 Tradentum doctas, ausis insignibus, artes,
 Ingenium excolere, & corpus curare solebat
 Docta corona virûm, & doctrinis addita pubes.
 Talis erat Tarsi studijs accommoda sedes,
 Quem gelidus rapidis Cydnus præterfluit vndis,
 Inter florigeri viridaria mollia campi,
 Gnaua vbi doctorum pendebat ab ore Iuuentus,
 Atque exercitijs Musarum assueta vacabat,
 Naturæq; simul læsas in corpore vires
 Lota salutiferis Cydni reparabat in vndis.
 Attenuatur enim studiorum mole grauatum
 Corpus, & oppletur prauis humoribus alijs,
 Hinc cerebri languent vires, virtusq; fatiscens
 Ingenij, mentes hebetat, sensusq; retundit,
 Pallor in ora venit, subeunt mala semina morbi
 Diuersi, & scabies membris infesta recursat,
 Affligitq; graues cura vigilante labores
 Discentum: sed quos natura exculta locorum,
 Temperiesq; poli, ingenijsq; accommodus æther
 Incolumes seruat, reficitq; in mente vigorem,
 Atque habiles vires naturæ dotibus addit.

Hinc

Hinc Heliconis opes, & opacæ flumina Cirrhae,
 Parnasiq; iuga, Aoniaq; Aganippidos vnda,
 Et lauri nemus umbriferum, cultiq; recessus
 In gelidis Pindi vel amœnis vallibus Hæmi,
 Et quæ præterea memorantur carmine vatum
 Culta situ loca, Pierijs habitata Camœnis.

Quod verò quondã tecta hæc incondita stabant,
 Informiq; situ squalebant pressa, quod ær
 Lustrabat raro penetralia casta nitore,
 Ipse suos etiam radios, sua lumina, Phœbus
 Inculto sine honore loco præbere negabat,
 Atque ideo in tenebris, atrisq; in sordibus, olim
 Tristis vbi patulas fœdo cum pulvere nares
 Inficiebat odor: studia exercere licebat,
 Atque rudes iuuenum mentes formare docendo:
 Scilicet hæc acti debentur moribus æui,
 Quando superstitio & falsæ pietatis honores,
 Omnibus in templis impunè, atque omnibus aris
 Iura dabant, & amœna sacris loca debita Musis,
 Indoctis hominum sunt fecibus addita, quorum
 Omnis agebatur clausis vita abdita cellis,
 Mollia vbi resides ducebant ocia, & umbras
 Captabant, genioq; pigri Veneriq; litabant,
 Et stipis æra sacrae vertebant ventris ad vsum,
 Tunc neglecta stetit res & pia cura scholarum,
 Musarumq;

Musarumq; decus, quarum resoluta ruinam
 Tecta minabantur passim, quando vnus & alter
 Sensa animi in claustris tantum perplexa docebat,
 Barbariemq; rudem: cultus tunc omnis, & omnis
 Sumtus in ingluuiè mystarum, & fictilibus dijs
 Stabat, & erecta templorum in mole, quibus se
 Vana Idolorum iactarent numina, & aure
 Propitia acciperent vota exaudita precantum.
 Namq; alia vt taceam manifesta exempla per orbē,
 Quod nostræ è regione scholæ est, en aspice Templū,
 Sacratum puræ Christi genitricis honori,
 Qua se mole ferat, quantis ad sidera ductum
 Sumptibus emineat, niueis sublime columnis,
 Totq; opibus clarum nuper, dum iura sacrorum
 Romanus tenuit præsul: tum condere sedes
 Has pauci valere, atque hæc immania tecta
 Ponere, mystarum tot pigros pascere ventres,
 Quorū haud sufficiant multæ nunc sumptib. vrbes:
 Interea exiguam Christo qui struxerit aram,
 Aut veræ sedem pietati, artesue professis
 Ingenuas, sumtu æquali impensaq; locarit,
 Tempore nemo fuit illo, fuit hercule nemo.
 Nunc postq; enituit pietas in simplice verbo,
 Doctrinaq; Dei, sacris è fontibus hausta
 Israël, vbi decussis luce tenebris

Aetheria,

Aetheria, fraudes commentaq; vana Papatus,
 In multis cecidère locis, & lumine verbi
 Victa abièrefuga, simul & studia optima lucem
 Accepère suam, & redijt decor artibus vltro
 Aonijs: sunt tecta pjs simul hospita Musis
 Extructa, atque nouo passim exornata nitore,
 In quibus egregia iuuenes formentur ab arte
 Vt verbi iussis assueti, & moribus æquis,
 Vitam agitent, regi q; Deum famulantia præstent
 Officia, humanus passim quibus indiget vsus.
 Hoc sine haud studijs dom^o vna hac cernitur vrbe
 Condita, & haud paruo sumtu deducta sub auras,
 Donec sera scholam hanc tandem fortuna iacentem
 Respexit, longoq; eadem post tempore venit:
 Respexit tamen, atque aliqua cum laude reduxit
 Deformi formam ludo: fundamine perstant
 Tecta suo, non his turbati iniuria cæli
 Tempestasue nocet, non nubilus officit aër,
 Nec studijs iuuenum doctisq; laboribus apta,
 Quæque suo disiuncta loco, penetralia desunt,
 Lumine quæ Eois Phœbi surgentis ab vndis,
 Vel cælo in medio spaciū sublime tenentis,
 Hesperium curru vel declinantis in æquor,
 Collustrata nitent, longoq; sedilia complent
 Ordine discentum, quos casta ad limina duxit

Laudis amor, studiumq; sagax & cura parentum.
 Nam neque se tantum nostra hæc Resp: iactat
 Mœnibus, aut portu mutandis mercibus apto,
 Aut gaza, Hesperijs quam nauita portat ab vudis,
 Quantum præclaro Musarum munere, & arte,
 Qua pictas viget, atque animos pulcherrima virtus
 Imbuit, imbutosq; poli super æthera sistit.
 Hinc neq; cura Patrum sumtuue operæue pepercit
 Phœbeas aperire scholas, Musisq; trophaum
 Ponere, ab ingenijs doctorum, atque artium honore.
 Dumq; lares alij laribus coniungere tentant,
 Et fundos fundis, & lati iugera campi
 Iugeribus: vel magnificas ad sidera moles
 Educunt, sumtu ingenti, redivusq; coarctant,
 Quos alij impendunt alic, trucibusue Molossis,
 Argentumue habitu Menadum pfundere gaudent,
 Orgiaq; & seram in noctem conuiuia tractant,
 Nec Musas curant inopes, neque tecta scholarum:
 Interea proceres, quorum sub pectore vertit
 Omnipotens stimulos, & honestis motibus implet,
 Ne doctrina, pia & morum cultura labascat:
 Decidua Aonijs instaurant tecta Camœnis,
 Hospitiumq; bonis studijs atque artibus aptant,
 Nil veriti quod rem patriæ fors aspera duro
 Bellorum attriuit motu, atque auertit opum vim

Ex alia clades clade, & spem sorte fefellit:
 Nec quod erant census vr̄bis, pro tempore, rebus
 Impendendi alijs, patriæ quas postulat vsus.
 Mentibus hæc potior sententia fixa resedit,
 Sacra dicata Deo, deberi impendia sacris
 Vsibus, hinc quibus extollat se gloria cæli,
 Atque Dei cultus hinc vsque ad sidera noti
 Ritè propagentur, studijs famulantibus intra
 Alueolos castæ pubis, quæ in flore iuuentæ
 Sancta rudimenta arcana pietatis, & artes
 Egregias, animo docili, studioq̄, fideli
 Excipit, incumbens operi: ceu tempore veris
 Hyblææ exercentur apes, cum gentis adultæ
 Educunt fœtus: aut cum per florida rura
 Vel citrhyfi flores carpunt, vel roscida lambunt
 Cum violis thyma, cerynthesue ignobile gramen,
 Aut dulci vacuas distendunt nectare cellas,
 Feruet opus, operisq̄ labor redit actus in orbem.

Nec proceres olim tecta hæc reparasse pigebit,
 Cum se terrarum partes diffundat in omnes
 Doctrinæ ratio, & studiorum maximus vsus,
 Quem docti monstrant homines, artesq̄ scholarum
 Ingenuæ, quales diuûm pater atque hominum rex,
 Diuina propriæ mentis de luce refundens,
 Egregijs animis hominum donauit habendas,

Rimariq̄ polum, & naturæ arcana tueri
 Iussit: vt his ducibus diuina potentia, passim
 Cognita, mortales magnum super æthera ferret,
 Noticiamq̄ Dei veram illustraret in orbe,
 Vitaq̄ præsidium & normam mortalis haberet.
 Artibus ex illis: quarum si dicere tentem
 Commoda, destituent sicco me verba palato,
 Istuleoq̄ prius numerabo in littore fluctus,
 Diuersi quoties insurgunt flamine venti,
 Quam res immensas doctrinæ atq̄ artium honores
 Carmine complecti, & dicendo exponere possim.
 Sicut enim tenui tenues è fonte liquores,
 Quos fouet arcano terræ natura meatu,
 Exiliunt primum, vicinaq̄ ingera lambunt,
 Mox sese attollit, plenoq̄ exuberat aluèd
 Annis, & hinc latè campos & prata pererrans
 Pingua distribuit diuersis pabula terris,
 Plenaq̄ distendit fecundans horrea messe: :
 Sic haustæ exiguis ludorum è fontibus artes,
 Quamuis despectæ vulgo, & sine nomine primum
 Os animumq̄ simul formant iuuenilibus annis,
 Mox tamen erumpunt, latè & sua cōmoda terris
 Ostentant, vitæq̄ ferunt mortalium, in orbe
 Immensos fructus, quibus æternaq̄ salutis,
 Virtutumq̄ animi ratio, & bona publica rerum

Pruiatis

Privatis hominum rebus coniuncta feruntur:

Quippe Dei cultum, veræ & pietatis honorem

Discere quis posset? vel qua ratione docere?

Si non linguarum studia, & ratio optima fandi

Subsidio veniat, verosq; in lumine verbi

Diivini extundat sensus, fontesq; recludat.

Quis contra errores prauos, sensumq; sinistrum,

Doctrinæ lucem, & diuina oracula verbi

Asserere, & sese falsis opponere dictis

Ausat, egens vsu sermonis, & arte loquendi?

Nec verò incorrupta potest doctrina teneri

Cælestis verbi, nisi fandi copia, & arte

Multiplici: in ludis quæ si neglecta ferantur,

Tum fera barbaries paulatim inuecta sacrorum

Cultibus, obscurat Verbum, quo sidera adimus,

Et complet latum tetrīs erroribus orbem,

Sic exempla docent elapsis obuia seclis,

Quando extincta ferè tenebris doctrina iacebat

Ante oculos, spreta studiorum indagine nuper,

Vana Superstitio passim sese intulit orbi,

Obijciens animis nubem mortalibus, almaq;

Eripiens illis certi solatia Verbi,

Et meritum Christi ficta pietate prophanans.

Sed pater omnipotens cum verbi reddere lucem

Vellet, & è tenebris proferre in luminis oras

Verum doctrinae sensum, normamq̄ salutis,
 Tunc prius in ludis artes linguasq̄, per ora,
 Scriptaq̄ doctorum, sub apertas eruit auras,
 Barbaries dedit acta fugam, passimq̄ per oras
 Regnorum, pietas animis sincera refulsit,
 Et puræ à falsis nituerunt cultibus ara.

Quis verò ignarus doctrinae, ignarus & artis,
 Ritè salutares subiecta per oppida leges
 Condat? & imperio diuina semina pacis
 Imponat? populumq̄ æqua ditione gubernet?
 Quādo haud quod libeat, sed quod fecisse decorū ē
 Frenantem populos decet, ac data sceptrā tenentem,
 Nec regnis pax est, timido coniuncta pudori,
 Commoda, nec sumtis violentia semper in armis
 Iusta, nisi è studijs manans sapientia mentem
 Instruat, armorumq̄ vsum moderetur honesta,
 Imperij ratio: quod Palladis aurea quondam
 Frena monent, quib. ausus equū in sublime volantē
 Bellerophon domuit, cursumq̄ inhibere coëgit.
 Nam studia, inuētrix quorum Ioue nata Minerva
 Est habita, affectus rapidos ratione coërcent,
 In gyrumq̄ trahunt: cum regnis pulsa, nefandos
 Desereret mores hominum, postrema deorum,
 Astræa, in castis tradentum dogmata ludis
 Hæsisse, ac sedes hîc inuenisse, quietas

Dicitur,

Dicitur, Unde hominum generi præcepta, modumq̄
 Prescribit vitæ, & ius illis fasq̄ ministrat.
 Felices populi, felicia regna, quibus dant
 Iura magistratus, hac qui didicere magistra
 In sanctis pia iura scholis, certamq̄ regendi
 Imperij normam: quæ porrò domestica virtus,
 Quam non culta regit pietas, & regula morum,
 Ex fundamentis doctrinæ, atque artibus haustam,
 Esse potest? natis qua præluce parentes,
 Inq̄ timore Dei & vitæ prudentibus actis
 Informare rudes animos, ignaraq̄ debent
 Pectora, quæ magni fiant plantaria cœli,
 Cultoresque Dei post institutione parentum
 Succedant, animis paribus, famamq̄ parentum
 Extendant seros, opera virtutis, in annos,
 Atque alios ex se simili pietate nepotes
 Educant, hominumq̄ genus cum stirpe propagent,
 Quod potis ingentem cœli sarcire ruinam,
 Et patriæ prodesse, Dei que extendere honorem.

Sed, ne cuncta rudi videar comprehendere versu,
 Dum vito ambages, spacijsque inclusus iniquis
 Magnarum vix summa sequor fastigia rerum:
 Quis seriem mundi, et veterum monumenta virorū,
 Aut numeros nosset? stellæque sub ætheris axe,
 Errantemue polo lunam, solisque labores?
 Quisue potestates herbarum, vsumq̄ medendi?

Quis

Quis fandi formas? veterumq; reperta Sophorum,
 Atque alias teneat, sine praeceptoribus, artes?
 Humana, quarum tanta ornamenta refulgent,
 In vita, factisq; hominum: laus ista scholarum est:
 Quas ob idem meritò coluit memoranda vetustas,
 Primæuiq; patres; quorum vita atque labores,
 Nil nisi sancta schola, & virtutū exēpla fuerunt,
 Quando, vel in domibus magnisue in coetibus acti,
 De pietate rudes & relligione monebant,
 Et causas rerum, & naturæ arcana docebant.
 In quorum casto solitus se ostendere cœtu,
 De sanctis quando sermonem rebus habebant,
 Ipse Dei Natus, cœu magni tecta subiuit
 Abrahæ, & sancti inuisit tentoria Lothi,
 Credibile est illis, sub primi exordia mundi,
 Ante Noë stirpem, & dispersas vndique gentes,
 Usque adeo longæ fato data tempora vitæ,
 Vt res ætherias, & summi opera ardua Regis,
 Doctrinasq; alias, magnum memorando per orbem
 Prouerberent, multaq; insignes arte nepotes
 Efficerent, qui dicta patrum, successibus æui,
 Porrò illustrarent: sic rerum doctus Ioseph,
 Ad septemgemini stagnantia flumina Nili
 Iura senes docuit, doctrinasq; arte retexit.
 Duxq; gregis Moses, diuinum cœlestibus actus

Augurijs

Augurijs, diuina penes sacraria classes
 Instituit, ritusque sacros & iura doceri,
 Et lingua fontes sacrae praecepit, & acti
 Temporis historias, naturaeque abditæ rerum,
 Conuentusque modum varij & discrimina vocum,
 Atque vias Solis rapidas, Lunaeque meatus,
 In sese rediens quæis circumuoluitur annus.
 Hæc schola quingentos millenosque insuper annos
 Floruit: hic vatem Samuelem eduxerat Heli,
 Inspectorque operum & magni successor Eliæ
 Agmina discentum magna informabat Elisa.
 Hinc alij ex alyis, successu temporis æui,
 Sacra propagabant vates cælestia, & arte
 Formabant animos iuuenû: hinc quo turba leonum
 Viso deposuit rabiem, insonti que pepercit,
 Egressus Daniel, magnorum pectora regum
 Erudyt dictis sapiens, Babylonis ad vndas,
 Magnus vbi Euphrates Tigridi se flumine miscet:
 Nec porro erubuit, liber Babylone reuersus
 In patriam, reducis populi dux inclytus, Esdras
 Collapsas reparare scholas, neglectaque sacra
 Instaurare loco, verumque extollere cultum
 In populo: quin ipse noui qui fœderis esse
 Debebat testis tuus & præcursor Iesu
 Sacra est stirpe Levi, sterili que è matre Ioannes

D

Ortus,

Ortus, ad Engaddi loca culta, & Iordanis amnem,
 Fertur ab Effæis doctrinam hausisse magistris,
 Qui loca clara scholis Elifæi ibi forsân habebant,
 Nemo etenim, qui non sub præceptoribus antè
 Doctrinam didicit, doctrinâ profuit orbi.
 Ille etiâ solito vatam pro more priorum,
 Discentes numero populi selegit ab omni,
 Instituitq; rudes, Christoq; assuescere iussit.

Sed non vlla scholas exempla illustrius ornant,
 Quàm quòd eas quondam, vilis dum corpore serui
 Viueret in terris, tanto dignatus honore est
 Filius ipse Dei vt, circum resonante theatro,
 In patria sanctum munus Doctoris obiret,
 Nil veritus iussu in ludo tractare laborem.
 Mox etiam per bissenos diuina ministros
 Dona retexebat mundo, summiq; parentis
 Iussa reuelabat, non deficiente per orbem
 Discantum cœtu, in sanctis congressibus, vrbis
 Sive Ephesi, siue Antiochi de nomine regis
 Quam dixere: vel ad Pharij vicina Canopi
 Ostia, vbi primum Pantæus sacra professus
 Dogmata proposuit rudibus præceptor ephebis,
 Pluribus inq; locis alijs, vbi docta celebres
 Turba frequentantum ludos, animumq; colentum
 Doctrinis, semper fuit, ex alijsq; subinde

Instaurata

Instaurata scholis alia est, formataq; pubes,
 Non solum in cœtu sancto è propagine Semi,
 Cui pia relligio, ver eaq; oracula salutis
 Credita constabant: sed enim diuersa per orbis
 Agmina, diuersæ colucrunt optima gentes
 Doctrina studia, ausæ alacres ad sidera mentes
 Tollere, & arcanas rerum perquirere causas,
 Virtutumq; habitus scrutari, atque aurea vitæ
 Præcepta, et morum facilem præscribere normam.
 Multi etiam proceres, & magno pectore reges
 Exciti meritis atque vtilitate scholarum,
 Ante redemptoris tenera incunabula Christi,
 Non tam diuitias & regna opulenta tueri,
 Quam studia atque artes regnis imponere, curam
 Suscepere, scholasq; loco discentibus apto
 Constituere palam, & doctrinæ artisque peritos
 Munifici præcio eximio fouere magistros.

Ante alios populos, extra confinia gentis
 Ebrææ, veteres fama celebrantur Athenæ,
 Ingenuas propter doctrinæ nobilis artes,
 Et decus eloquij, & præclara inuenta sophorum,
 Vatumq; eximios doctorum propter honores,
 Namq; ibi Soeraticas resonabant pulpita cartas,
 In præcioq; fuit magni schola docta Platonis,
 Quam villa in patria statuit, Musisque dicauit.

Hanc verò excoluit, sumtuq; & mœnibus altis
 Extulit Hipparchus: tum temporis, optimus illic
 Interpres magnæ Sophiæ, & multiplicis artis
 Autor, Aristoteles penetrabilia docta Lycei
 Nymphæiq; scholam sublimis honore regebat,
 In qua magnanimi soboles generosa Philippi
 Magnus Alexander vitam formabat ab arte,
 Ingeniumq; sagax doctrinæ emolliit vsu.
 Parte alia, qua se mundi caput inçlyta Roma
 Ostentabat ouans, fandi præcepta professis,
 Quiq; bonas artes & legum iura docebant,
 Aurea præbebant sedem Capitolia doctis.
 Ex illo studia atque artes creuere per vrbes
 Europæ atque Asiæ: namq; vt data sceptrâ tenebat
 Imperij AVGVSTVS, quascunq; in fœdera gentes
 Imperij acciperet, simul his præfecit vt essent
 Quorum doctrina & culto sermone inuentus
 Exculta ornaret virtutem, & legibus æquis
 Imperij sciret parère, & iura vereri.

Nec minus Aonios princeps Traianus honores
 Sumtibus erexit largis, qui quinque per orbem
 Millia selectæ pubis doctoribus vltro
 Addidit egregijs, & eos tolerare laborem
 Addiscendi artes voluit, studijsq; vacare,
 Vt ne qui officijs venturo tempore deessent

Instructi

Instructi virtute viri, rerumq; periti.

Talis erat regni moderans Adrianus habenas
 Romani, qui diuersis in sedibus orbis
 Instituit ludos doctorum, & munera doctis
 Larga dedit, quorum castas extunderet artes
 Ingenij labor, & pubem sapiente poliret
 Eloquio: velut e contra de nomine IVLI
 Dictus, & aeternum Christi oppressurus honorem,
 Christiadum ludos clausit, sanctamq; iuuentam
 Artibus institui vetuit melioribus hostis,
 Quem tamen excussum sceptris regnoq; tyrannum
 Omnipotens Erebi tristes detrusit ad umbras,
 Protexitq; scholas, aliosque exinde patronos
 Heroës regesq; illis selegit, vt essent
 Qui doctas hominum repararent vsibus artes,
 Ne studia attraherent forsanturbata ruinam,
 Praecipue postquam tempestas saeva Gothorum
 Hunnorumq; graues terra in Germanide strages
 Ediderat, Musasque sua de sede fugarat,
 Barbarie capiente locum, & turbante tumultu
 Omnia: tum vero natus genitore Pipino
 CAROLVS, auspicio diuûm, & virtutis auitæ
 Excitus stimulis, pulsas in regna Camœnas
 Restituit, studijsq; nouos indixit honores?
 Idem Teutoniae proceres, regniq; clientes

D 3

Romani,

Romani, illexit dictis, animosque volentes
 Impulit, ut ludos iuuenum, cætusq; scholarum
 Erigerent, artesque bonas, doctosq; fouerent
 Gratia & are viros: hinc se nouus extulit orbi
 Artium honor, preciumq; suum et sua gratia castis
 Exhibita est Musis: hinc tot monimenta supersunt
 Et libertates, & priuilegia doctis
 Tum concessa viris, procerum regumq; fauore:
 Fas etenim immunes hos atque impune quietos
 Prestare, atque decus laudemq; reponere, quorum
 Illustrat magnum præclara scientia mundum,
 Et parère Deo, & castam traducere vitam
 Ritè docet: quem non horum miseria tangat?
 Ingenium qui vltro discendi propter amorem,
 Dulce solum patriæ relinquunt, rerum omnium egeni,
 Resq; suas, vitamq;, in aperta pericula mittunt,
 Ut profint alijs, artesq; docendo propagent.
 Felices animi, studiorum qui bona norunt,
 Quique loco patrum sanctos voluere magistros
 Esse, quies illis sit, in vrna & perpetuum ver,
 Nam præceptores, diuosque, patresque merendo
 Aequare, haud opis est hominum: laudatur Achilles
 Qui in regno esse parem voluit sibi honore magis
 Phœnicem, Critoq; suam non passus egere (stru
 Socratem, quo doctus erat: quin ipse Platoni

Gratus

Gratus Aristoteles altare in honore sacrauit.
 Auratas aly vera sub imagine formas
 Doctorum posuere domi, templisue dicarunt,
 Proq̄ immortalī merito immortalia usdem
 Præmia reddentes vinoque & thure litarunt.

Tādemetiā, quamuis serò, his sua munera terris
 Sparsere Aonides, doctæq̄ in honore reponi
 Ceperunt artes, quas in Prutenidos oram
 Inter & armorum strepitus, insanaq̄ Martis
 Prælia, Teutonici Mariano ex ordine fratres
 Intulerant primi, sed eas maioribus ausis

ALBERTVS princeps, ad amœni flumina Pregle,
 Mons bifido incumbens vbi Regius adiacet amni,
 Extulit, aq̄ situ & fædo squalore leuauit,
 Diis genitus princeps, quem tristi funere raptum
 Deserunt Musæ, & studia inclinata nitorem
 Amifere suum: quin carmina mœstus Apollo
 Abiecit, mutamq̄ chebyn confregit, & atro
 Inchyta defuncti testatus funera luctu,
 Nulla parem Alberto tibi Prussia secula tulerunt,
 Secula nulla ferent, dixit, simul aurea condens
 Lumina, in æquoreis mœstum caput abdidit vndis.

Nunc ad vestra Patres patriæ pia facta reuer-
 Quorum maiores & aui, quo tempore primū (tor,
 Teutoniæ è terris has lucem sparsit in oras

Noticiamq̄

Noticiamq̄ suã & Musarum inuenta retexit
 Omnipotens genitor, magnorum exempla secuti
 Heroum, intra Urbem studia admiscere, locumq̄
 Et templa hic castis voluerunt esse Camænis,
 Quas sorte ex illa vos, non sine numine diuûm,
 Imensos propter fructus & commoda vitæ
 Mortalis, quorum quædam memorauimus antè,
 Fouistis placidè, & placidis in sedibus illas
 Vitam agere innocuam, atq; artes proferre dedistis.
 Vos etiam meritis operosas suntibus artes,
 Egregiosque viros, quorum labor utilis Vrbi est,
 Atque alacris, quorum pietate fideq; iuuentus
 Multiplicem excolitur patriæ cūmunis ad vsum
 Ornatis, dignoque loco studia optima habetis,
 Nec solum vestri quos constituere parentes,
 Maioresq; olim, solita bonitate fouetis.
 Discantum cætus: quin & noua ponere tecta
 Pieridum studijs, vos haud piget, & loca, nuper
 Ventribus & falsis monachorum ritibus apta,
 Doctrina excolitis sanctum melioris ad vsum,
 Atq; exercitij studiorum illa esse iubetis,
 Quatenus in vestro loca sunt ea iure, nec vsum
 Eripiunt pigri Latie Babylonis alumni.
 O vos felices, quibus hæc sub pectore cura
 Vertitur, & diuûm stimulis impulsa volentes

Excitat,

Excitat, vt bona Pieridum, fontesq; bonorum,
 Ex Heliconis aquis hanc deriuētis in urbem,
 Et decus ex studijs, quo non præstantius vllum
 Vestræ urbis decori eximio famæq; paretis,
 Vnde venit geminatus bonos, & gloria vestris
 Nominibus, lausq; hinc veniens illustrior exit
 Vestra: velut gemini vasto sub gurgite loti
 Incedant pariter cælo, & capita alta tremiscant,
 Luciferi, atheriam geminantes lumine lucem,
 Atque diem mundo sole exoriente ferentes.

Nec vos pœniteat tantum, quo gloria Christi
 Asseritur, regnumq; poli capit incrementum,
 Continuare decus, quamuis despecta ferantur
 Iudicio vulgi indocto præclara scholarum
 Commoda, & Anides dura nunc sorte premantur,
 Quando alibi exilio docti multantur acerbo,
 Turbanturq; scholæ furijs & fraude Cyclosum,
 Qui pietatis opus duris incudibus aptant,
 Atque Eridos pomum, & fatalia fulmina cudunt,
 Agmina sancta quibus feriantur, & omnia latè
 Christi adum in terris subitam confusa ruinam
 Ponè trahant: tales terrarum excindito pestes
 Christe potens, & eas ad tristia Tartara mitte,
 Cynthius vt quondam cum cæde et sanguine fratres
 Aetnaeos fertur Stygium trussisse sub Orcum,

E Quando

Quando aliter nequeunt victi quoque cedere vero.
 Hæc quanto seuit magis indefessa malorum
 Improbitas, tanto vos has impensius æquum est
 Conseruare scholas, quarum labor omnis, & omnis
 Cura, fidem Christo instruere, & proferre docendo
 Ingenuas, demtis doctrinæ ambagibus, artes,
 Inter dilecta Christo tenera agmina pubis,
 Quam bonus ad sese blanda sermone Redemptor
 Allicit, inuitatq; vltro, & venientibus, vltro
 Accurrens, lætis illos complectitur vltis
 Quiq; illos prohibent, Christoq; abducere tentant,
 Hos iusto absterret zelo, atque his obstruit ora.
 Ille scholis etiam castis nunc præsidet, ille
 Presentem nostris vltro se cæcibus infert,
 Exauditq; preces infantum & balba sonantium
 Vota patri diuinum: nostros videt ille labores,
 Per quos illustri renouat sub imagine lucem
 Mentibus, vnde homines primos excusserat ater
 Spiritus, ac tristi caligine se pferat intus
 Noticiam mentis, quæ, ceu denso obsita nymbo
 Delituit quondam fusca inter nubila Phœbe:
 Aut veluti speculum, nulla quod ab arte politum est,
 Sic obscurata est: sed enim lustrata per artes
 In ludis, iterum superas euadere in arces
 Audet, & inde nouas naturæ acquirere vires
 Namque

Namque velut quassata graui fax ignea motu
 Diffundit latè inbar, & resplendet in auras:
 Sic animus motu doctrinæ, atque arte magistra,
 Excitus lucem capit, ingenijq; tenebras
 Discutiens latè spargit sua lumina terris.
 Nec labor est Christo gratus magis, aut magis orbi
 Vtilis, hoc ipso, quo seq; suiq; perennem
 Noticiam humano generi transfundit, & artes,
 In quibus est summi gratissima fama parentis
 Vndique sparsa, orbi manifesto in lumine tradit,
 Donaq; perpetua, & semper mansura ministrat,
 Quæ fors nulla mouet, quæ nec Iouis ira, nec ignes
 Exitio vertant, sed enim quæ laude sua stant
 Perpetuò, atque suis laudem cultoribus addunt
 Perpetuam: cedant illis ditissima terræ
 Regna, & opes, quales Ganges, aut turbidus auro
 Voluit agens Hærmes, rutila aut Pactolus arena,
 Vel quas aurifero seruat sub gurgite Danrus,
 Mediâq; Eoiq; Arabes, Erythæaq; tellus.
 Quantum etenim potior mortali in corpore regnat
 Mens hominû, & mentis ratione carentia vincit:
 Quantum fortunæ donis potiora feruntur
 Dona animi: quantum nocturnis distat ab vmbriis,
 E tenebris quoties inbar exerit auricomus sol:
 Tantum animi cultura, & diascientia rerum,

Theſauris opibusq; breui pereuntibus anteit.

*O pius & ſanctus vitæ ſtatus, arbiter æui
 Quem Deus inſtituit: quem ſummi Patris imago
 Filius ornauit: quem ſanctus munere Flatus
 Multiplici illuſtrans donis inſignibus auget,
 Quem longæua patrum ſeries, & numine pleni
 Egregij vates olim excoluere docendo,
 Et populi regesq; ſimul præſtantibus illum
 Ornarunt meritis, qui dum bona publica præſtant
 Sponte ſcholis, vitamq; boni ſortemq; tuentur
 Doctorum, à doctis nomen famamq; perennem
 Accepere, & habent aliquem benefacta reſeſſum:
 Vos quoque, dum meritis illos æquare ſtudetis,
 Veſtra, Patres patriæ, ſtudijs impenſa beatis
 Præmiaq; & benefacta, animiq; benigna volûtas,
 Deſpectas erga fatali hoc tempore Muſas,
 Perpetua extollent fama, quam, ſi qua futura eſt,
 Poſteritas grato quondam celebrabit honore,
 In veſtrasq; pij laudes Heliconæ mouebunt,
 Muſarum decus, & diuorum cura, Poëtæ.
 Interea omnipotens, cuius ſub numine tuta
 Immotæque ſcholæ factorum in turbine perſtant,
 Quique has Aonidum ſedes humilesque penates
 Hactenus aſſertas dedit, in belloque luèque
 Peſtifera, Inuidiæq; aduerſum frivola textit*

Conſilia,

Consilia, insidias prohibens, artesq̄ latentes:
 Nusq̄ aberit vobis, tutosq̄ per omnia ducet.
 Credite, & hæc animis proceres infigite vestris,
 Donec honoratas vester fauor asseret artes,
 Vitium donec vobis pia cura scholarum
 Cordi erit, hæc donec studia inconcussa manebunt:
 Huius & Urbis honos, et publica iuncta manebunt
 Commoda priuatis, seseq̄ in pristina reddent,
 Hacque è sede prius sumtis Libethrides alis
 Eiectæ fugient (omen conuertat in hostes
 Rex superum) diris quam cladibus implicet urbē
 Sors aliqua, intentetue aliquam conuersa ruina,
 Namque sua stat in excubijs pro gente Michaël,
 Discentumq̄ tegunt cœtum flammantia cœli
 Agmina, cœlestis veluti custodia, muros
 Dothanae, vallo flammanti cinxerat, Urbis,
 Quæ vatuum cœtus, pietatis amore, fouebat:
 Utq̄ cadus viduæ, vatem pascentis Eliam,
 Aeriferæ quondam rigua in conualle Sarepta,
 Semper abundabat succo pallentis oliuæ,
 Semper & exhibuit cum polline testa farinam:
 Sic dum Pierios Respublica pascet alumnos
 Vestra, nihil capiet Respublica detrimenti
 Vestra, neq̄ ex opibus, quæ publicis indiget usus,
 Dura superueniens quicquam decerpit egestas.

Quandoquidem benefacta hominū Deus oīa cernit,
Proq̄ p̄ys æquus meritis sua præmia reddit.

Nunc, quia tēpus in hoc nostri instauratio ludi
Vix tandem artificum sero reparata labore est,
Iamq̄ superueniens operi nouus incipit annus:
Nos tibi summe Pater diuinū, cum compare Nato,
Flamine cumq̄ sacro, qui sceptrā potentia mundi
Trinus & vnus habes: tibi nos grato ore, pioq̄
Pectore coniuncti grates laudemq̄ sonamus:
Quod trepidos inter quatientes regna tumultus,
Dum premitur duris afflictā Ecclesia damnis,
Erroresq̄ modum doctrinæ nescy oberrant:
Ipse tamen sanctum in mundo tibi colligis agmen,
Hospitiumq̄ tui cœtus per inhospita seruas
Agmina: & insidias Sathānæ fraudesq̄ malorum
Destruis, atque tuos mediocri in pace tueris.
Tu tibi in his etiam regnum diuinitus oris
Doctrina resonante paras, atque artibus illud
Instruis, ex adyto cœli quas ipse dedisti,
Et quibus heroas passim, fidosq̄ patronos
Sufficis, vt grati studijs tectā hospita seruent,
Addictosq̄ p̄ studijs tueantur alumnos.
Te duce se legum iussis tenet excita pubes,
Atque animos veræ pietati atque artibus vltro
Applicat, haud nostriq̄ abeunt sine fruge labores.
Te,

Te, cui nos parere iubes, viget auspice regnum
 Sarmatia, nec adhuc crudelibus occubat armis,
 Sed Mosci violenta premit consulta tyranni,
 Victriciq; manu crudelia vindicat ausa
 Raptoris, pacemq; suis procurat alumnis.
 Hinc patria hæc, castiq; lares, atque oppida cōstant
 Atque vrbes: vita hæc etiam, concessaq; vitæ
 Commoda, quæ soli tibi nos debere fatemur:
 Teq; pijs animis & voce in vota vocamus,
 Nunc ô nunc etiam fessis ne desice rebus
 Alme Pater: sint templa tibi, sint hospita curæ
 Tecta tibi, quibus irradians tua dogmata spargis,
 Atque beatorum numero felicia completes
 Atria, eosq; tibi ciues transscribis Olympo.
 Tu defende scholas, atque hæc aluearia serua,
 Vnde tibi assiduus labor & pia cura docentum
 Educunt habiles ad munia publica fœtus,
 Quorum operas ne fors deformis rumpat asylus,
 Dulcia neu turbent stipantum mella crabrones,
 Neu figant in apes sua morsu spicula Vespæ,
 Tu prohibe, doctusq; auerte his sedibus actam
 Barbariem: docili sanctos concede Iuuentæ,
 Cætib; in nostris, mores, vitamq; pudicam,
 Hincq; scholæ impensas operas, fidosq; labores
 Prouehe, & hanc Rector fidissimus ipse guberna,
 Te

Te sine, nostra nihil quoniam conamina profunt.

*Tum qui regales regni moderatur habenas
Sarmatici, Regem, & cuius se fortibus ausis,
Terra afflicta diu Liouonum submittit, & hostis,
Hoc victore, audet contemnere praelia Mosci,
Tu tege, & egregijs illum conatibus imple,
Vt Scyticas ultra gentes Tanainq; niuosum,
Proferat imperium, & crudelia conterat arma
Immanis populi, quem iam tum Vocibus acla
Fatidicis horret tellus Germana, pauctq;.*

*Sed bona tranquille tueatur commoda pacis
Vrbibus in nostris, subiectasq; afferat oras
Imperij, quo se turba augustissima pacis,
Religio & Pietas, legumq; verenda Potestas,
Atque Amor, atque triplex concordi Gratia nexu,
Virtutesq; alia, & studiorum grata voluptas,
Quae sub pace vigent, tutam hoc sub Rege quietem
Sponte agitent, hominesq; pijs se moribus orient.*

*Præterea regni procures, aulæque potentes,
Qui consulta super dubijs impendere rebus
Non dubitant, regniq; alacres bona grata pcurāt,
Instrue consilijs, & sancto robore firma,
Vt regni sortem & commissa negotia fidis
Illustrent factis, & publica commoda praeferent.*

*Nostræ etiam patres vrbis, sanctumq; Senatium,
Coniunctosque*

Coniunctosq̄ status civili ex ordine lectos,
 Officijs quorum salua hæc Respublica durat,
 Excultaq̄ scholis veniunt felicius artes,
 Tutare imperio placido, captisq̄ benignus
 Annue, & acta bonis rerum successibus auge
 Grande quibus sese decus efferat Urbis, honosq̄
 Altius ingrediens sensim ad sublime feratur,
 Et placido ciues reliquos, castosq̄ penates
 Euchat auspicio, & tranquilla in sorte reponat,
 Vt gratos, magno pro munere regis Olympi,
 Educant natos hæredes ætheris alti,
 Ad serosq̄ Dei recidat doctrina nepotes,
 Semper in hac alijsq̄ue scholis resonante Lyceo
 Vota Dei, & sanctas studijs monstrantibus artes.

CORONIS.

Ne pagellæ sequentes vacarent, adijcere placuit
 pauca alia, ab argumento præcedentis
 scripti non aliena.

DISTICHON

In vestibulo scholæ ascriptum.

Hæc domus est Christo studijsq̄ dicata, Iuuenta,
 Nemo sacrum violet dedecoreturæ locum.

F

DE

DE SCHOLÆ INSTAURATIONE
EPIGRAMMA.

Vilis erat nuper, doctisq̄ incommoda Musis,
Hæc schola, & informisqualida tota situ.
Nunc renouata nouam lucem, noua cōmoda Musis
Exhibet, absterso culta nitensq̄ situ.
Felix, qua florent Musæ, pia cura Senatus,
Atque Patrum, quorum sumtib. aucta schola ẽ.
Donec in hac studijs locus est illustribus vrbe,
Donec in hac habitat Pieris vlla domo :
Sanctus honorata florebit in vrbe Senatus,
Deficiet sumtus copia nulla Patres.

ALIVD.

IN FORIBVS SCHOLÆ
ante ædificij instaurationem.

Pyramides iactent alij, Paria sue columnas,
Aureaq̄. Ideo templa dicata Ioui ;
Hæc sacra est Christo sedes, studijsq̄. Iuuentæ,
Cui sua promisit cœlica regna Deus.
Non auro vult ille coli, tectisue superbis,
Est humilis, humili gaudet adesse regi.
Donec in hac Christus residebit sede, Iuuenta.
Donec in hac artes cum pietate colet :
Cedant Pyramides illi, Pariaeq̄. columnæ,
Et posita Ideo maxima templa Ioui.

ENCO.

ENCOMION BONARVM AR-
tium ab exemplo Dionysij regis Siciliae,
qui regno pulsus ludum Corinthi
aperuit.

Quid profint artes, homini quæ commoda præsent,
Exemplo Siculus rex probat ipse suo.
Pulsus hic è regno teneros præceptor ephæbos
Pro precio doctis artibus erudijt.
Artibus, à teneris animo quas hauserat annis,
Quæq; suum posthac obtinuere decus.
Namque illis inopem potuit traducere vitam,
Exilij comites has habuitq; sui.
Absque illis tristem vixisset in orbe senectam,
Pauperie nullos suppeditante cibos.
Quisquis es ingenuas addisce fideliter artes,
Hasq; alijs longè præfer in orbe bonis.
Nam solida hæ præbent bona: qui sibi cõparat ar-
Subsidium vitæ postmodò diues habet. (tes,
Eripit interdum tempus bona patria nobis,
Et misera vitam viuere sorte finit.
Sed firmum vitæ, quo non præstantius vllum,
Præsidium Musæ suppeditare solent:

NOTA.

Supra pag: 20. versu 9. & sequentibus aliquot, locus est expressus ex verbis privilegij à Friderico huius nominis primo, Imperatore Romano bonarum artium studiosis & doctoribus concessi, cuius Authentica inserta est lib: 4. C. tit: Ne filius pro patre, his verbis:

Omnibus qui causa studiorum peregrinantur, scholaribus, & maxime diuinarum & sacrarum Legum professoribus, hoc nostræ pietatis beneficium indulgemus, vt ad loca, in quibus literarum exercentur studia, tam ipsi quam eorum nunciij veniant, & cum eis securè habitent. Dignum nam existimamus, vt cum omnes bona facientes nostram laudem & protectionem mereatur, quorum scientia totus illuminatur mundus ad obedientiam Deo, & nobis eius ministris vita subiectorum informatur, quadam speciali dilectione ab omni
iniuria

iniuria defendamus. Quis enim eorum non misereatur, qui amore scientiæ exules facti, de diuitibus pauperes semetipsos exaniniunt, vitam suam multis periculis exponunt, & à vilissimis sæpè hominibus (quod grauius ferendum est) corporales iniurias sine causa perferunt. Hac igitur generali & in perpetuum valitura lege decernimus, vt nullus de cætero tam audax inueniatur, qui aliquam scholaribus iniuriam inferre præsumat.

Et de immunitatibus literatorum extat lex Constantini, lib: 10. C. cuius hæc sunt verba:

Medicos, & maximè Archiatros, Grammaticos, & professores alios literarum & Doctores legum, vnà cum vxoribus & filijs, necnon & rebus, quas in ciuitatibus possident, ab omnibus oneribus, vel ciuilibus vel

publicis, immunes esse præcipimus,
& neque in prouincijs hospites reci-
pere, nec vlllo fungi munere, nec ad
iudicium deduci, nec eximi vel exhi-
beri, vel iniuriam pati: Vt si quis eos
vexauerit, pœna arbitrio iudicis ple-
ctatur. Mercedes etiam & Sala-
ria eis reddi iubemus, quo faci-
lius liberalibus studijs & me-
moratis artibus multos
instituant.

BERNHARDVS ZI-
glerus in Orat: quadam de ne-
cessaria coniunctione scholarum cum
ministerio Ecclesiæ.

HÆC tum nobis tum alijs inculcemus: Scho-
las esse necessarias, ad pietatis religionis, sta-
tus civilis, domesticæ etiam administrationis con-
seruationem, &c.

Defendant igitur scholasticum ordinem Prin-
cipes & Ciuitates, alant, protegant, munificentia
sua

*sua subleuent, vel potius extollant. Hic verd
Principes & Ciuitates colat, ornet, celebret.
Nam ciuilibus & scholastica administratio,
sine perniciē Reip: diuidi ac diuelli non
possunt. Hæc ille.*

FINIS.

DANTISCI:
Excudebat Iacobus Rhodus,
M. D. LXXXII.

EXH 515 No. 1000